АНДРІЙКО В СКРУТІ

RM.08

Як боротися із ситуаціями психологічного тиску, булінгу чи агресії у шкільному середовищі

12- 17 років

45–60 хв

ВИХОВНА МЕТА: розвинути в учнів почуття емпатії, толерантне ставлення і підтримку до інших дітей.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ: драма, рольова гра, дискусія, позакласний захід, виховна година.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: мігранти, переселенці, шкільний булінг (цькування), культурні відмінності, толерантність.

Вчитель «представляє» колективу умовного учня – «Андрійка»:

Андрійкові 14 років, він ваш ровесник. До недавнього часу хлопчик жив у маленькому містечку і ходив до школи неподалік. Там у нього було багато друзів, якими він після уроків любив гратися в різні ігри. Одного дня в містечко прийшли озброєні люди і принесли з собою війну.

Школу зруйнували, багато Андрійкових друзів разом з сім'ями залишили свої домівки. Батьки хлопчика теж вирішили виїхати, аби уберегтися від небезпек війни, і почати нове життя в іншому регіоні країни.

Тепер, на новому місці, Андрійкові батьки винаймають житло і він ходить в іншу школу, де в нього поки що немає товаришів.

Перший день у новій школі почався для хлопця несподіванкою. При вході до будівлі стояла компанія старших учнів, котрі впускали молодших всередину лише тоді, коли вони виконували різні їхні забаганки. Старшокласникам було весело з цієї задумки.

КРОК 1. Вчитель вибирає групу бажаючих (3-5 осіб), які будуть виконувати роль «старшокласників-вахтерів». Решта гравців будуть молодшими учнями школи. Діти приходять до школи по одному-двоє. Тут є певний тиск часу – через п'ять-десять хвилин буде дзвінок, і хто не буде в класі, може бути покараний з боку вчителя.

Учитель: «Те, що відбувалося біля входу, хтось може вважати лише жартом. Але це не закінчилося, тому що старшокласникам все сходило з рук, старші і сильніші давали молодшим дітям щоразу складніші завдання. Андрійко теж став їхньою жертвою».

КРОК 2. Андрійко повернувся зі школи. Вже був вечір, сутеніло, але батьків ще не було дома. Він навіть не ввімкнув світло у кімнаті, сів на килимок, заплющив очі і намагався ні про що не думати. Хлопчик віддав старшокласникам усі свої кишенькові гроші на тиждень, а в сім'ї була складна фінансова ситуація.

Група ділиться на дві частини. Одна частина учнів буде «колективним Андрійком» (це мають бути ті, хто в попередній сценці не грав роль жертви). Вони сідають на підлогу, спинами один до одного, обличчями назовні і заплющують очі. Друга частина учасників оточує їх колом і різноманітним чином (образи, насмішки, іронія, вимагання тощо) створює агресивний вплив щодо дітей, які сидять на підлозі – «колективного Андрійка». Через деякий час учитель підходить

до кожного з учнів, які сидять на підлозі, кладе руку на плече і дає можливість сказати вголос, що вони відчували в той момент.

КРОК 3. Учитель повідомляє, що всі учні класу, крім Андрійка, їдуть на екскурсію. Андрійко вже тривали час не ходить до школи, а його довідка про хворобу виявилася фальшивою. Вдома про це не знали, бо бачили, як він кожного ранку брав рюкзак і виходив з дому. Андрійкові тепер загрожує виключення зі школи.

Відбувається коротка дискусія учнів класу про те, що би тепер могли, чи мали б зробити однокласники Андрійка.

Можна передбачити наступні варіанти, які запропонують діти:

1. Поговорити з Андрійком, з'ясувати, що з ним відбувається, і чому він насправді не ходить до школи.
2. Звернутися до класного керівника і розповісти, що над Андрійком знущаються, і саме це може бути причиною його прогулів.
3. Не робити нічого, не втручатися.

Вчитель підсумовує дискусію учнів і з'ясовує, скільки учасників підтримують ту чи іншу ідею. Подальша робота розвиватиметься залежно від результатів такого опитування.

Вибір 1. «Поговорити з Андрійком, з'ясувати, що з ним відбувається, і чому він насправді не ходить до школи».

Андрійко покараний, не ходить до школи і має «домашнє ув'язнення». До учнів, які завітали до нього додому, ставиться спочатку недовірливо, на деякі питання можливо навіть не відповідає, але за якийсь час перестає вагатися і зізнається, що прогулював школу, аби уникнути знущань. Про свої проблеми у класі він нікому не сказав, бо мав відчуття, що всім було би байдуже. Батьків не хотів турбувати, а вчителів не знає настільки добре, щоб їм довіряти.

З цієї розповіді в «учнів-гостей» можуть з'явитися різні ідеї, як вирішити ситуацію:

- супроводжувати його до школи та назад додому. Але, з іншого боку, діти можуть зауважити, що цим ситуацію не врятуєш, адже два або три молодші учні все одно нічого не зможуть вдіяти проти старшокласників;
- звернутися до вчителів за допомогою, оскільки діти не в змозі самостійно впоратися зі знущаннями старших;

Якщо склалася ситуація, коли розмова зайшла у глухий кут, усі вагаються, або група не може домовитися про спільні дії, тоді драма переходить до наступної частини, яка розрахована на допомогу при прийнятті рішення.

Вибір 2. «Звернутися до класного керівника і розповісти, що над Андрійком знущаються, і саме це може бути причиною його прогулів».

Гравці стають у два ряди один навпроти одного на відстані трьох метрів. В одному з них будуть ті, хто вважає, що потрібно йти до класного керівника і розповісти, які проблеми має Андрійко через знущання, в другому ряді – ті, хто вважає, що краще не втручатися. Обидва ряди переконують один одного, підтверджуючи свої судження аргументами. Спочатку говорить один учасник з

одного боку, потім другий учасник з іншого. Якщо хтось вважає, що погоджується з аргументом опонента, то робить один крок вперед, якщо навпаки, то робить крок назад (але не далі, ніж вихідна позиція). Словесний поєдинок триває до тих пір, поки всі не висловляться.

Після завершення дискусії усі залишаються на своїх місцях. Учитель з'ясовує: Хто залишився на початковому місці і взагалі нікуди не відходив, і чому? Якщо хтось робив крок вперед, а потім назад, то чому? Що впливало на його дії? Якщо хтось повністю перейшов на бік опонентів, то що його спонукало до цього?

Вибір 3. «Не робити нічого, не втручатися».

Якщо ж усі чи більша частина учасників вирішили, що однокласники повинні йти за класним керівником або, навпаки, не втручатися, то вчитель повинен спробувати їхню позицію ще раз перевірити – зосередити увагу на тому, чи вони усвідомлюють можливі ускладнення та наслідки. Можна використати «поєдинок аргументів», перед тим як прийняти певне рішення.

Вісь. Через приміщення проходить вісь, крайні точки якої можна позначити, наприклад, стільцями. На одній точці буде твердження «усе розповісти», на другій – «не втручатися», посередині буде точка – «не знаю» або «інший варіант». Діти повинні вирішити (в залежності від того, де вони на осі позначать свою позицію), яке рішення прийняти.

Подяка. Учитель дякує тим, хто не залишився байдужим, вирішив розповісти про знущання та захистити Андрійка. Він цитує Е. Берка: «Все, що потрібно, аби зло перемогло – це щоб хороші люди нічого не робили».

КРОК 4. Рефлексія. Може відбуватися у формі обговорення наступних запитань:

- Наскільки дітям легко розповісти дорослим про свої проблеми? Що їм у цьому перешкоджає?
- Що, на їхню думку, є ябедництво? Коли вони його засуджують, а коли вважають виправданим?
- Чи важко в подібній ситуації промовчати / вголос заявити про проблему?
- Чому Андрійко нікому не зізнавався про свою біду?
- Як почувається людина, що є у меншості або взагалі сама?
- Чи доводилося дітям переживати знущання особисто?
- Чому деякі люди знущаються над іншими? Що їх до цього спонукає?
- Хто може стати жертвою цькувань і чому?
- Що, на їхню думку, може вплинути на те, щоб знущання в цій школі більше не повторювалися?

Коментарі: *Вчитель у в будь-який момент може перервати за домовленим сигналом хід вправи. Після закінчення кожної «сценки» необхідно відразу провести рефлексію, щоб діти могли спокійно обговорити ту чи іншу ситуацію. Слід обговорити те, як почувалися обидві сторони конфлікту.*

Джерело: *Адаптовано за: Ulrychová I. Drama a příběh: tvorba scénáře příběhového dramatu v dramatické výchově (Драма і історія: створення сценаріїв оповідання драми в драмі освіти) / I. Ulrychová. – Praha: AMU, 2007.*